

סדר תעניות אלו פרק שלישי תענית

כג.

תורה אור השלם

- עונותיהם הונו אלה ומשאויהם נעשו טובים: ירימוהו ה כה
- על משמרתו אעמדה ואיתקבל על מצור ואצפה לראות מה ידבר בי ומה אשיב ב א הוכחתי: הבקיר ב א
- ישמע אביר ואפק ותגל וילדתי:
- משי' כג כה
- ותגור אומר וקם לך ועל דרכיך נגה אור:
- איוב כב כח
- כי השפילו ותקם לך נגה ורשע עינים ישוע:
- איוב כב כט
- שיר המעלות בשבן לך את שיבת ציון הייתי כחלמים: תהלים קכו א

רבינו חננאל

בעתם בלילי ד' ובלילי ד' וכן היו בימי שבעת בן שטח, עד שבעת חיסום ככליות ושעורים כיתום ועורם כדגורים, ויצרו מהם דוגמה לזרות להודיע כמה החטא גורם, שנאמר ויטאויתכם מעו הטוב מספ, וכן מציו בנבון בית המקדש, ירדו גשמים בלילות, ולמחר נשבה הרוח ותפארו העבים וזרח השמש והשכיבו כל אחד ואחד למלאכתו, להודיע שטלאכת שמים כדורה, הונו רבנן פסג אחת יצא רוב ארד ורד גשמים שלחו לחזי המעגל להתפלל תפלה ורדו גשמים כו, מעשה דחוני המעגל דגם שבעים שנה וכו, ומעשה דרבא חלקיה בר בריה דחוני המעגל דאצטרך עלמא למיטרא, וישירו רבנן לזוניה ואשכחיה רבנן דקא רפיק ברבא ויבכו ליה שלמא כו.

רבינו גרשום

בלילי רביעות, שאין בני ארם מצויים לחנוך לפני אגרת בת מחלת, אם נמתה, נחכשה, צריך אחר להתנרות, כמסית דבריה כלפי מעלה, תיר פסג אחת וכו', היינו (פ"ט) [פ"א] עצמי דמתותין, עג גיהה, (וצר צורה, ראובן ולא נמתה, בחיטא, שכיביל שראינוך לא נמתה, שאלו היו שנים בשני אליהו, שאין מפתחת של מסר ביד הקב"ה, לא נמצא שם שמים מתחלל, שנמצאת מתלל את שבעות, סלע רמבי, ולדות, אי חברא, שיהא לו חבר טוב שנוהג לו כבוד,

(א) דכפי עפס, זהו בלילי רביעות ובלילי שבתות לאין טורח לבני אדם ולנים הולכין לדרכים בלילי רביעות מפני אגרת בת מחלת כפסחים (דף ק"ב): ען מלינו, כלומר ושמא חלמך אין סיפק בגשמים של ב' לילות בשבת מלינו בימי שמעון בן שטח כו: ולדרו, קשרו ולארו: הורדוס, סמך בנין דעורא ונגה בנין יפה ממנו כב"ב (דף ג'): ענה, שורה עגולה כמו עוגה שהיא עגולה: כדרך שטסה חקוק, כדמפרש במגרות של מפלת חקוק (א) על משמרתו אעמדה כמין בית האסורים עשה ויש: ראינוך ולא נמוס, נראה אומר ולא נמות בנימותא, השתלל שלא נמות כרעב מפני עזירת גשמים: פר דודא, להתודות עליו ועשה (א) לו סמיכה והביאו שלמים, חוני בנמן הבית היה: כמפין ופטריות, בולייך בלע"ז שילאו מלחמות הגשמים ויעו כי של נכרה היו: אלמלא חוני אסא, ואלס גדול (א): לנדוס, שמדין על כבוד הרב שהיית דברים ואמר לא כך שאלתי: אלמלא היו שנים כשני אליהו, גירת עליית גשמים: ופספס על גשמים כידו של אליהו נרסיין: לא נמלא סס שמים מתחלל, כמתיה, (א) שאליהו נשבע חו ה' אס שמו פניהם עלי שאני בכב בית לפניך נשבע אני בשמך הגדול שאני זו מכאן עד שתרחס על בניך התחילו גשמים מנטיפין אמרו לו תלמדיו רבי ראינוך ולא נמות כמדומין אנו שאין גשמים יורדין אלא להתר שבועתך אמר (א) לא כך שאלתי אלא

קשרו ולארו: הורדוס, סמך בנין

בעתם בלילי רביעות ובלילי שבתות שכן מציונו (ב) בימי שמעון בן שטח (א) שירדו להם גשמים בלילי רביעות ובלילי שבתות עד שבעים חטים ככליות ושעורים כנרעין זיתים ועדשים כדגורי והב וצורו מהם דוגמא לדורות להודיע כמה החטא גורם שנאמר יעונותיהם הונו אלה וחטאותיהם מנעו הטוב מכם וכן מציונו בימי הורדוס שהיו עוסקין בבנין בהמ"ק והיו יורדין גשמים בלילה למחר נשבה הרוח ונתפארו העבים וזרח החמה ויצאו העם למלאכתן וידעו שמלאכת שמים בידיהם: מעשה ששלחו לחוני המעגל וכו': תיר פסג אחת יצא רוב ארד ולא ירדו גשמים שלחו לחוני המעגל התפלל וירדו גשמים התפלל ולא ירדו גשמים עג עוגה ועמד בתוכה כדרך שעשה חקוק הנביא שנאמר: על משמרתו אעמדה ואיתקבל על מצור וגו' אמר לפניו רבנו של עולם בניך שמו פניהם עלי שאני בכב בית לפניך נשבע אני בשמך הגדול שאני זו מכאן עד שתרחס על בניך התחילו גשמים מנטיפין אמרו לו תלמדיו רבי ראינוך ולא נמות כמדומין אנו שאין גשמים יורדין אלא להתר שבועתך אמר (א) לא כך שאלתי אלא גשמי ברות שיחין ומערות ירדו בועף עד

חבית ושיערו חכמים שאין טפה פחותה מלוג אמרו לו תלמידיו רבי ראינוך ולא נמות כמדומין אנו שאין גשמים יורדין אלא לאבד העולם אמר לפניו לא כך שאלתי אלא גשמי רצון ברכה ונרבה התפלל וילכו להם אמר להם כך מקובלני שאין מתפללין על רוב טובה אעפ"כ הביאו לי פר הוראה הביאו לו פר הוראה סמך שתי דיוו עליו ואמר לפניו רבש"ע עמך ישראל שהוצאת ממצרים אינן יכולין (א) לא ברוב טובה ולא ברוב פורענות כעסת עליהם אינן יכולין לעמוד עליהם טובה אינן יכולין לעמוד ידי רצון מלפניך שיפסקו הגשמים ויהא ריוח בעולם מיד נשבה הרוח ונתפארו העבים וזרח החמה ויצאו העם לשדה והביאו להם כמדין ופטריות (א) שלח לו שמעון בן שטח אלמלא חוני אתה גורתי עריך ידיו (א) שאילו שנים כשני אליהו שמפתחות גשמים בירו של אליהו לא נמצא שם שמים מתחלל על ירך אבל מה אעשה לך שאתה מתחטא לפני המקום ועושה לך רצונך כבן שמתחטא על אביו ועושה לו רצונו ואומר לו אבא הוליכני לרחצני בחמין שטפני בצונן תן לי אגוזים שקדים אפרסקים ורמונים ונותן לו ועליך הכתוב אומר בישמח אבך ואמך ותגל וילדתך תנו רבנן מה שלחו בני לשכת הגזית לחוני המעגל יתגור אומר ויקם לך ועל דרכיך נגה אור ותגור אומר אתה גורת מלמטה והקדוש ברוך הוא מקיים מאמריך מלמעלה ועל דרכיך נגה אור דור שהיה אפל הארת בתפלתך כי השפילו ותאמר גוה דור שהיה שפל הגבהתו בתפלתך ושח עינים יושיע דור ששח בעונו הושעתו בתפלתך ימלט אי נקי דור שלא היה נקי מלמתו בתפלתך ונמלט כבוד כפך מלמתו במעשה ידך חברורין אמר ר' יוחנן כל נקי דור שלא אותו צדיק היה מצטער על מוקרא זה שיר המעלות בשבן (ה) את שיבת ציון היינו כחולמים אמר מי איכא דניים שבעין שנין בחלמא יומא חד הוא אול באוראה חוייה להווא גברא דהוה נטע חרובא אמר ליה האי עד כמה שנין טעין אמר ליה עד שבעין שנין אמר ליה פשיטא לך דחיית שבעין שנין אמר ליה (א) האי [גברא] עלמא בחרובא אשכחתייה כי היכי דשתלי לי אבהתי שתלי נמי לבראי יתיב קא כריך ריפתא אתא ליה שינתא נים אהדרא ליה משוניתא איכסי מעינא ונים שבעין שנין כי קם חוייה להווא גברא דהוה קא מלקט מינייהו אמר ליה את הוא דשתלתיה א"ל בר בריה אנא אמר ליה שמע מינה דניימי שבעין שנין הוא לחמריה דאתילידא ליה רמכי רמכי אול לביתיה אמר להו בריה דחוני המעגל מי קיים אמרו ליה בריה ליתא בר בריה איתא אמר להו אנא חוני המעגל לא הימנוהו אול לבית המדרש שמעינהו לרבנן דקאמרי גהיון שמעתתין כבשני חוני המעגל דבי היו עייל לבית מדרשא כל קושיא דהוה להו לרבנן הוה מפרק להו אמר להו אנא ניהו לא הימנוהו ולא עברי ליה יקרא כדמבעי ליה חלש דעתיה בעי רחמי ומית אמר רבא היינו דאמרי אינשי או חברותא יאו עיתותא אבא חלקיה בר בריה דחוני המעגל הוה וכי מצטרךך עלמא למיטרא הוה משרדי רבנן לגביה ובעי רחמי ואתי מיטרא זימנא חרא איצטרךך עלמא למיטרא שרור רבנו זוגא דרבנן לגביה למבעי רחמי דניתי מיטרא אוול לביתיה ולא אשכחיהו אוול כדברא ושאשכחיהו דהוה קא רפיק (א) יתבו ליה שלמא ולא

הגהות הב"ח

- (א) אלא לאבד התייר
- (ב) ששוק אמר לפניו לך קי שאלתי מי אלא לבר העולם אמר להם לא תמרו עמו אמר להם לא
- (ג) סס שמים יורדין לעמוד
- (ד) סס דחית שבעין שנין ח"ל אבא עלמא כתיבא שמחיה: (ד) סס כתיבא דהוה קא רפיק כדברא יתבו ליה שלמא:
- (ה) סס כתיבא דחוני ב"ל ד"א כתיבא ותיבת דמדין נמקא, וכו' מי דאין טורה על בני אדם הלכות: (ו) ר"ה כרך ט' מפלת חקוק המפ"ד: (ז) ר"ה פר ט' וישקא עליו סמיכה והביאו כתיבא דחוני ב"ל ד"א ר"ה אהת
- (ח) יתבו גויל אהת המפ"ד: (ט) ר"ה לא נמלא מי כתיבא שאם אליהו היה נשבע חו ימי שאין לאה חו טעם עד שירדו גשמים נמלא כילי וירד: (י) ר"ה מתחטא מי כלומר היך וחסע היך וימתה היו נמקא וחסע מהדי בני
- (יא) ר"ה שנין שנין חלמיש
- (יב) ר"ה רש אס חלמיש
- (יג) ר"ה ר"ה חרובא
- (יד) ר"ה ר"ה חרובא
- (טו) ר"ה ר"ה חרובא
- (טז) ר"ה ר"ה חרובא
- (יז) ר"ה ר"ה חרובא
- (יח) ר"ה ר"ה חרובא
- (יט) ר"ה ר"ה חרובא
- (כ) ר"ה ר"ה חרובא
- (כא) ר"ה ר"ה חרובא
- (כב) ר"ה ר"ה חרובא
- (כג) ר"ה ר"ה חרובא
- (כד) ר"ה ר"ה חרובא
- (כה) ר"ה ר"ה חרובא
- (כו) ר"ה ר"ה חרובא
- (כז) ר"ה ר"ה חרובא
- (כח) ר"ה ר"ה חרובא
- (כט) ר"ה ר"ה חרובא
- (ל) ר"ה ר"ה חרובא

הגהות הגר"א

[א] נבירא נחזי עין נגה, ניב וכל עוד אלמ:

לעיו רש"י

בולייך, פטריות.

מוסר רש"י

ובלילי שבתות, סמל מלין נכתיבם ונדרים יא יא, אלמלא חוני אתה, דא, סמך נבדולה וכחסינות: ברובות יא, יא, גורני עריך נידוי, לפי שטעמיה לפי המקום על עסק גשמים לא כך שאלתי כמה שמים נטע, או חברותא או מיתותא, סס אין ללמד איכסי טח לו שימות רב"ב יא: